

ความท้าทายของการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
Challenges of managing the extra-budgetary funds
in local government organizations

เสกสรรค์ จันทร, นิภาพรณ เจนสันติกุล และรักพงษ์ แสนศรี
Seksan Jantra, Nipapan Jensantikul and Rakpong Sansri

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

*Corresponding Author, Email: seksan_j@kkumail.com

Received 28/05/2025 | Revised 29/06/2025 | Accepted 30/06/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาท การบริหาร และผลกระทบของเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นแหล่งทรัพยากรทางการเงินที่สำคัญ นอกเหนือจากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลกลาง การใช้เงินนอกงบประมาณในท้องถิ่นมีข้อดีในแง่ของคามยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในเชิงเร่งด่วน อย่างไรก็ตาม ความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ บทความนี้แสดงการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ เช่น บทบาทหน้าที่และการกำกับดูแลเงินนอกงบประมาณ ความโปร่งใสความรับผิดชอบทางการเงิน รวมถึงศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของเงินนอกงบประมาณ การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และกรณีศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะการบริหารเงินนอกงบประมาณที่แตกต่างกัน โดยเน้นให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการ รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถลดความเสี่ยงของการใช้งบประมาณผิดวัตถุประสงค์ และเพิ่มความไว้วางใจในระบบการคลังท้องถิ่น การเสริมสร้างกรอบการกำกับดูแลที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการที่ขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; เงินนอกงบประมาณ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This academic article focuses on analyzing the role, management, and impact of extra-budgetary funds in local administrative organizations, which are considered an important source of financial resources in addition to the budget allocated by the central government. The use of extra-budgetary funds in local areas has advantages in terms of

flexibility and the ability to respond to urgent community needs. However, transparency and efficiency in management remain major challenges.

This article presents an analysis of issues such as the role, duty, and supervision of extra-budgetary funds, transparency, and financial accountability, as well as a study and analysis of the economic and social impacts of extra-budgetary funds. This study uses documentary research and case studies from local administrative organizations with different extra-budgetary funds management characteristics, emphasizing factors affecting success and failure in management, as well as policy recommendations that can reduce the risk of budget misuse and increase trust in the local financial system. Strengthening a clear regulatory framework, developing human potential, and disclosing information to the public are important factors that will help the use of extra-budgetary funds to be effective and sustainable, to appropriately respond to community needs, and to reduce risks that may arise from management that lacks transparency and accountability.

Keywords: Management; Extra-budgetary Funds; Local Administrative Organizations

บทนำ

ประเทศไทยได้แบ่งระบบการบริหารแบบกระจายอำนาจออกจากการบริหารจากส่วนกลางเมื่อปี พ.ศ. 2540 เพื่อที่จะให้ท้องถิ่นนั้นสามารถบริหารจัดการและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนา เศรษฐกิจท้องถิ่น ระบบสาธารณสุข โภค และสาธารณสุขการด้วยตนเอง (วุฒิสภา ต้นไชย, ม.ป.ป.) โดยใช้ชื่อว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

สำหรับการบริหารงาน การสร้างบริการสาธารณะ การบริการประชาชน และอื่น ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงได้รับการจัดสรรจากราชการส่วนกลาง โดยเงินที่ได้รับจัดสรรเพื่อเป็นงบประมาณหรือเงินอุดหนุนนั้นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เงินอุดหนุนทั่วไป และ 2) เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ซึ่งจุดประสงค์และการใช้จ่ายของเงินอุดหนุนทั้งสองนั้น มีวัตถุประสงค์และระเบียบการใช้จ่ายที่แตกต่างกันตามกรอบที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากเป็นงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรซึ่งได้มีการผ่านความเห็นจากรัฐสภา ก่อนที่จะสามารถที่จะนำมาจัดสรรเป็นงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ดังนั้นแล้วในการใช้จ่ายเงินงบประมาณเพื่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีความไม่คล่องตัว ขาดความอิสระในการใช้จ่าย และใช้ระยะเวลาในการเบิกจ่ายเงินงบประมาณที่ต้องทำตามระเบียบนั้นค่อนข้างนาน รวมถึงการมีอย่างจำกัดของจำนวนเงินที่จะต้องใช้ในการบริหารงาน โดยเฉพาะเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และดารุณี พุ่มแก้ว, 2560) ที่มีข้อจำกัดในการเบิกจ่ายเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงาน รวมถึงการจัดสรรงบประมาณที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ท้องถิ่นอีกด้วย

การคลังท้องถิ่นถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรเงินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในท้องถิ่นของตน นอกเหนือจากเงินงบประมาณที่หรือเงินอุดหนุนที่ได้รับการจัดสรรมาจากส่วนกลางแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีรายได้ที่ไม่ได้มาจากการจัดสรรจากงบประมาณประจำปีของ

ส่วนกลาง ซึ่งเรียกว่าเงินนอกงบประมาณ กล่าวคือ บรรดาเงินทั้งปวงที่หน่วยงานของรัฐจัดเก็บหรือได้รับไว้ เป็นกรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือจากนิติกรรมหรือนิติเหตุ หรือกรณีอื่นใด ที่ต้องนำส่งคลัง แต่มีกฎหมาย อนุญาตให้สามารถเก็บไว้ใช้จ่ายได้โดยไม่ต้องนำส่งคลังนั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีอยู่ของเงินนอกงบประมาณ เพื่อการบริหารจัดการ การกำกับดูแล ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบการเบิกจ่าย เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืน และประโยชน์สูงสุด จึงถือเป็นความท้าทายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จักต้องคำนึงเป็นหลักสำคัญในการใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากระเบียบ กฎหมาย กำหนดให้เงินนอกงบประมาณนั้น เป็นรายได้ที่หน่วยงานราชการสามารถใช้ได้อย่างอิสระตามความประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์กร และไม่มี ความจำเป็นต่อนำส่งคลังเมื่อสิ้นปีงบประมาณหนึ่ง ๆ ซึ่งประเด็นนี้เป็นข้อท้าทายในการบริหารเงินนอกงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ทั้งนี้ สุปัทม์จิตร ลาตบัวขาว (2563) กล่าวว่า ให้ความสำคัญจำเป็นต้องปฏิรูประบบการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว โดยต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดเก็บรายได้ การปรับปรุงกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และลดการพึ่งพาเงินอุดหนุนจากส่วนกลาง เพื่อที่จะก่อให้เกิดสภาพคล่องในการใช้จ่ายเพื่อการบริหารงานของหน่วยงาน และมีอิสระมากขึ้นในการใช้จ่าย

จากที่กล่าวมาถือเป็นจุดสำคัญที่ผู้เขียนนำมาตั้งประเด็นเป็นข้อสังเกตในการศึกษาครั้งนี้ โดยจะทำการศึกษาในลักษณะการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และการกำกับดูแลเงินนอกงบประมาณ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบทางการเงิน รวมถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลในบทความ วารสาร เอกสารวิชาการหรือในแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องและน่าเชื่อถือ อีกทั้งผู้เขียนได้เสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถลดความเสี่ยงของการใช้งบประมาณผิดวัตถุประสงค์และแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของเงินนอกงบประมาณอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนอย่างยั่งยืน โดยบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทการบริหาร และผลกระทบของเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เงินนอกงบประมาณ: ความหมาย ประเภท แหล่งที่มา และพัฒนาการ

จากการศึกษานัยของคำว่า “เงินนอกงบประมาณ” ได้มีเอกสารวิชาการ บทความ วารสาร กฎหมาย หรือนักวิชาการต่างก็นิยามความหมายในทิศทางเดียวกัน คือ เงินทั้งปวงที่อยู่ในความรับผิดชอบของส่วนราชการที่นอกเหนือจากเงินประมาณรายจ่าย ได้รับอนุมัติหรือได้รับอนุญาตให้เก็บไว้ใช้จ่ายโดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน ดังนั้นเงินนอกงบประมาณหน่วยงานราชการหรือองค์กรรัฐนั้นสามารถที่จะใช้จ่ายได้อย่างอิสระมากกว่าเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาภายใต้กรอบกฎเกณฑ์และระเบียบการใช้งบประมาณที่มีความยุ่งยากและมีหลายขั้นตอน โดยประเภทและหน้าที่ของเงินนอกงบประมาณ จากเอกสารความรู้ทางราชการของกรมบัญชีกลาง เกี่ยวกับเงินนอกงบประมาณของกลุ่มพัฒนาเงินนอกงบประมาณ กรมบัญชีกลาง ระบุว่า ประเภทของเงินนอกงบประมาณไว้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1. เงินทุนหมุนเวียน คือ กองทุน กองทุนสาธารณะ เงินทุน หรือเงินทุนหมุนเวียน เพื่อให้ส่วนราชการนำเงินงบประมาณไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งยังสามารถนำเงินที่เป็นรายรับจากการดำเนินการของเงินทุนหมุนเวียนมาสมทบใช้จ่ายได้ในกิจการต่อไปโดยมิต้องนำส่งคลัง 2. เงินฝาก คือ เงินที่กระทรวงการคลังรับฝากไว้ และจ่ายคืนตามคำขอของผู้ฝากตามระเบียบ

2. หน้าที่ของเงินนอกงบประมาณนั้นมีกรอบในการใช้จ่าย ดังนี้

2.1 ช่วยให้เกิดความคล่องตัวด้านการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ภารกิจ หรือวิสัยทัศน์ของหน่วยงานราชการ 2.2 ส่งเสริมภารกิจด้านงบประมาณ 2.3 ช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณ และ 2.4 ช่วยเรื่องของการกระจายอำนาจการบริหาร

แหล่งที่มาของเงินนอกงบประมาณ ตามมาตรา 4, 12 และ 13 พ.ร.บ. เงินคงคลัง (2549) ได้ให้แนวทางเกี่ยวกับที่มาของเงินนอกงบประมาณไว้ เงินนอกงบประมาณ มีที่มาจากแหล่งรายได้ ดังนี้ 1. เงินทุนหมุนเวียน 2. เงินยืมหรือยืมตราสารหนี้ และ 3. เงินฝาก เช่น เงินค่าใช้จ่ายเก็บภาษีท้องถิ่น เงินค่าใช้จ่ายเงินค่าใช้จ่ายดำเนินการกงสุล เงินค่าใช้จ่ายในการบริหารที่ราชพัสดุ เป็นต้น

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเงินนอกงบประมาณนั้น แม้มีอิสระในการใช้จ่ายที่มากกว่าเงินงบประมาณ แต่ก็ยังเป็นเงินหรือรายได้ที่ได้มาจากการอบกฏหมายหรือระเบียบ ที่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน และจากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารเงินนอกงบประมาณของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น พบว่า มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้อย่างคลาดเคลื่อนจนทำให้ไม่สามารถนำเงินนอกงบประมาณมาใช้จ่ายได้อย่างถูกต้องโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่ในทางความเป็นจริงต้องยอมรับว่ามีการใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณมาโดยตลอด เห็นได้จากการตรากฎหมายที่ให้อำนาจในการบริหารเงินนอกงบประมาณอย่างต่อเนื่องแม้ว่าจะมีเนื้อหาที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญก็ตาม การแบ่งพัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารเงินนอกงบประมาณนั้น จึงใช้การบริหารงบประมาณในส่วนของเงินนอกงบประมาณที่เป็นรายได้มาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุค ดังนี้

1) ยุคที่ห้ามการบริหารเงินนอกงบประมาณ เป็นยุคหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ทำให้คณะราษฎรจำเป็นต้องรวมอำนาจทุกอย่างไว้ที่สภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณ และมีอำนาจบริหารประเทศอย่างแท้จริง ในทางข้อเท็จจริงก็ไม่ปรากฏว่ามีการตรากฎหมายให้อำนาจบริหารเงินนอกงบประมาณขึ้นแต่อย่างใด

2) ยุคที่อนุญาตให้มีการบริหารเงินนอกงบประมาณ โดยเริ่มต้นขึ้นจากการตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช 2476 ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกๆ ที่ให้หน่วยงานของรัฐมีการบริหารเงินนอกงบประมาณเป็นของตนเอง และหลังจากนั้นก็มีการตรากฎหมายที่มีบทบัญญัติเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติดังกล่าวมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะมีการบัญญัติให้เงินรายได้เหล่านั้นมีต้องนำส่งเข้าเป็นเงินคงคลังอีกด้วย ในยุคนี้ไม่ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติจำกัดการบริหารเงินนอกงบประมาณในส่วนที่เป็นรายได้ของหน่วยงานของรัฐแต่อย่างใด

3) ยุคที่ควบคุมการบริหารเงินนอกงบประมาณ ยุคนี้เริ่มจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีบทบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐที่มีเงินรายได้ที่ไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน หรือก็คือเงินนอกงบประมาณที่มีได้เป็นเงินคงคลังนั่นเอง ต้องทำรายงานการรับและการใช้จ่ายเงินดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อสิ้นปีงบประมาณทุกปี เพื่อให้คณะรัฐมนตรีทำรายงานเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาต่อไป อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกๆ ที่มีแนวคิดในการควบคุมการบริหารเงินนอกงบประมาณ และส่งผลมาจนถึงปัจจุบันที่มีการควบคุมการบริหารเงินนอกงบประมาณโดยพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติไว้แน่นอน (นันทกร เกรียงศิริ, 2562)

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณในส่วนของเงินนอกงบประมาณที่เป็นรายได้ ปรากฏหลัง พ.ศ. 2475 และมีความชัดเจนมากขึ้นเมื่อมีการควบคุมการบริหารเงินนอกงบประมาณโดยกำหนด

พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

บทบาทการบริหาร และผลกระทบของเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในส่วนนี้จะเป็นการอธิบายและวิเคราะห์ถึงบทบาทการบริหาร และผลกระทบของเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูลจาก บทความ เอกสารราชการ วารสาร เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ และแหล่งอื่น ๆ ที่น่าเชื่อถือและได้รับการตรวจสอบและเผยแพร่อย่างถูกต้องแล้ว นำมาวิเคราะห์และอธิบายในแต่ละมิติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น

สำหรับข้อมูลจาก เอกสารคำอธิบายเงินนอกงบประมาณ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ อธิบายหน้าที่ของเงินนอกงบประมาณไว้ว่าพิจารณาแบ่งตามภารกิจ คือ ภารกิจพื้นฐาน ใช้จ่ายเพื่อการบริหารจัดการภายในทั่วไปของหน่วยงาน รายจ่ายประจำ เพื่อการบริหารบุคคลากรภาครัฐ เช่น ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ เป็นต้น รายจ่ายลงทุน เพื่อจัดหาทรัพย์สินประเภททุน เช่น ครุภัณฑ์ สำนักงาน บ้านพักราชการ เป็นต้น ภารกิจเพื่อการพัฒนา ใช้จ่ายเพื่อประโยชน์โดยตรงของสาธารณะ รายจ่ายประจำ เพื่อการบริหารจัดการโครงการ เช่น ลูกจ้างโครงการ ค่าใช้จ่ายฝึกอบรม เงินอุดหนุนเงินช่วยเหลือบุคลากรภายนอก เป็นต้น รายจ่ายลงทุน เพื่อจัดหาทรัพย์สินประเภททุน เช่น ระบบสารสนเทศ ค่าสาธารณูปโภคพื้นฐาน เป็นต้น

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความสำคัญของเงินนอกงบประมาณนั้นมีอย่างยิ่งกับการ บริหารงานและการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจจะบ่งชี้ได้ว่าหาก อปท. ใดที่มี นโยบายหรือแนวทางด้านการคลังเกี่ยวกับเงินนอกงบประมาณที่ดีก็จะยิ่งช่วยให้เกิดสภาพคล่องในการ บริหารงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถที่จะบริการสาธารณะได้อย่างทันทั่วถึงที่ จึงเป็นความจำเป็นที่ อปท. จะต้องมีความรู้หรือนวัตกรรมในการจัดเก็บรายได้แก่หน่วยงาน เช่น การใช้มาตรการในการจัดเก็บ ภาษีท้องถิ่นด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการยื่นชำระภาษีท้องถิ่น (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2565) เพื่อเป็นการกระตุ้นและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการชำระภาษี และช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ ท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

ในด้านการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการคลัง จากการศึกษาข้อมูลทำให้ ทราบว่า ปัจจุบันนั้นปัญหาเกี่ยวกับการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นปัญหาที่เรื้อรังและมีอยู่ จนถึงปัจจุบัน แม้จะมีการหาแนวทางในการแก้ปัญหาในหลาย ๆ แนวทาง แต่กระนั้นก็ยังคงมีปัญหที่เกิดขึ้นอยู่ ซึ่ง อัยยวี วีระพันธ์พงศ์ (2566) กล่าวว่า ปัญหาที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของการคลังในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ปัญหาด้านรายได้ ซึ่งเป็นผลสะท้อนมาจากหลาย ๆ อย่าง เช่นการได้รับจัดสรร งบประมาณจากส่วนกลางที่เกิดความเหลื่อมล้ำในบางพื้นที่ หรือการกระจุกตัวของงบประมาณในบางพื้นที่ บางจังหวัด ก่อให้เกิดผลกระทบต่อหลาย ๆ ส่วนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร ทำให้บุคลากรขาดความรู้ความเชี่ยวชาญใน ภาระหน้าที่ ขาดการพัฒนาต่อยอด หรืออบรมเพิ่มพูนองค์ความรู้ เพราะบุคลากรคือกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร และการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน

ดังนั้นแนวทางแก้ไข ควรจะต้องมีการทบทวนโครงสร้างการจัดสรรงบประมาณในภาพรวม โดย การเน้นการกระจายงบประมาณจากภารกิจพื้นที่ส่วนกลางไปยังภารกิจพื้นที่จังหวัดให้มากขึ้น (มีชัย ออ สุวรรณ และคณะ, 2564) เพื่อลดปัญหาเรื่องรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในด้านบทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่องบประมาณ เป็นที่แน่ชัดว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น สถานะคือหน่วยงานราชการ จึงมีสิทธิและหน้าที่ในการกำกับดูแล ใช้จ่าย จัดเก็บ และหาหรือใช้ประโยชน์จากเงินนอกงบประมาณอันซึ่งได้รับจัดสรรหรือหามาได้ ตามแต่กรณี จะต้องมีการบริหารการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ โดยต้องใช้ตามวัตถุประสงค์ มีการเปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายต่อสาธารณะตามกฎหมาย และได้รับการตรวจสอบจากหน่วยตรวจสอบ ภายในเกี่ยวกับการใช้จ่ายด้วย โดยต้องมีการบันทึกรายงานการใช้จ่ายที่ชัดเจนและโปร่งใส โดยการบริหาร ราชการแผ่นดินและการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผล ความจำเป็น 3 ประการ ประกอบด้วย 1) เสริมรายได้ที่ได้รับจากงบประมาณ ให้สามารถทำตามภารกิจ ของหน่วยงานได้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะภารกิจของหน่วยงานที่ไม่สามารถพึ่งแหล่งรายได้จาก งบประมาณเพียงอย่างเดียวได้ อาทิ สำนักงานประกันสังคม ที่มีการสมทบของผู้ประกันตนและนายจ้าง ร่วมด้วย 2) ดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สามารถรักษาความเป็นอิสระของส่วนราชการได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของหน่วยงานกำกับดูแลและองค์กรอิสระต่าง ๆ อาทิ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน 3) สามารถเบิกจ่ายได้คล่องตัวกว่าเมื่อเทียบกับงบประมาณ ทั้งในแง่การ ให้บริการที่เวลาเงินเข้า-ออกไม่สัมพันธ์กัน และไม่ผูกมัดกับกฎระเบียบราชการแบบปกติ โดยระเบียบที่ เกี่ยวข้องมีความยืดหยุ่นกว่าการเบิกจ่ายงบประมาณ เห็นได้จากอัตราการเบิกจ่ายเงินนอกงบประมาณ ใน ส่วนของทุนหมุนเวียนที่เฉลี่ยอยู่ที่ 99.93% ทั้งนี้บางหน่วยงานสามารถออกระเบียบการใช้จ่ายเงินนอก งบประมาณได้เอง ดังนั้นการใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณจะอยู่นอกเหนือกระบวนการพิจารณาของงบประมาณ ตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี (วนัช บัณฑิตาโสภณ, 2566)

ในด้านผลกระทบของเงินนอกงบประมาณในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การนำเงินนอกงบประมาณไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์และตรวจสอบได้ยาก ยิ่งสถานการณ์ปัจจุบันที่ ประเทศไทยนั้นประสบปัญหาในเรื่องของความเหลื่อมล้ำและความยากจนในสังคมไทย ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ ของไทยและของโลก แม้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามามีบทบาท สำคัญในการแก้ปัญหา แต่ก็ไม่อาจจะทำให้ปัญหานั้นลดความรุนแรงหรือหายขาดไปจากสังคมได้เพราะ ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน โดย นิภาพรณ เจนสันติกุล (2567) ได้กล่าวถึง สถานการณ์ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยนั้นว่ามีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน การแก้ปัญหาจะต้องใช้ ข้อมูลที่มีจำนวนมากเพื่อนำมาวิเคราะห์และค้นหามาตรการต่าง ๆ เพื่อลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคน จน ความเหลื่อมล้ำเฉพาะพื้นที่ และความเหลื่อมล้ำด้านคลังท้องถิ่น (อัครณัฐ วงศ์ปรีดี และธัชเฉลิม สุทธิ พงษ์ประชา, 2558; สุพัฒน์จิตร ลาตบัวขาว, 2563) ที่จะต้องนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทาง มาตรการที่จะ นำมาแก้ไข

ซึ่ง ธร ปิติตล (2564) ได้เสนอแนวทางแก้ไขอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อปัญหาความยากจนและความ เหลื่อมล้ำในไทย คือ การปรับเปลี่ยนสภาพทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ปรับเปลี่ยนโครงสร้าง การเมืองให้ทรัพยากรทางอำนาจถูกผลักดันหรือถูกถ่ายโอนไปสู่ ชนชั้นล่างให้ได้มากที่สุด เช่น นโยบาย สวัสดิการและการคุ้มครองแรงงาน เป็นต้น รวมถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของแต่ละท้องถิ่น สังเกตได้จากเมืองท่องเที่ยวหลักจะมีทรัพยากรที่พร้อม มีความมั่งคั่ง รายได้ต่อหัวของ ประชาชนสูงกว่าจังหวัดท่องเที่ยวที่เป็นเมืองรอง อีกทั้งในเรื่องการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐลงสู่ ท้องถิ่นมีความแตกต่างและเหลื่อมล้ำกัน ทั้งนี้เจตน์ ดิษฐอุตม (2561) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยว่าตัวแปร สำคัญในการที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาของท้องถิ่นนั้น ๆ คือการที่ท้องถิ่นได้รับการจัดสรรงบประมาณที่

เพียงพอ ที่จะสามารถนำไปพัฒนาในแต่ละด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ พบว่าการใช้จ่ายของภาครัฐที่มีต่อคุณภาพชีวิตประชาชนนั้นส่งผลอย่างมากต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและเป็นผลสะท้อนของการทำงานของภาครัฐว่ามีการใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อีกทั้งรัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ให้มีความเหมาะสมและเท่าเทียมกันทั้งเมืองหลักและเมืองรอง ซึ่ง ณ ปัจจุบันประเทศไทยเรานั้นได้ตระหนักถึงการพัฒนาและชูการท่องเที่ยวทั้งเมืองหลักและเมืองรองให้เท่าเทียมกันมากที่สุดและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยได้มีการสร้างนโยบายและดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ปี 2558 แต่กระนั้น ส่วนแบ่งในเรื่องของการรายได้จากการท่องเที่ยวนี้ยังไม่ไปในทิศทางที่ดีมากนัก โดยรัฐบาลจำเป็นต้องทบทวนและคิดค้นหาแนวทางและกลยุทธ์ใหม่ ๆ อีกต่อไป (รักพงษ์ แสนศรี, ธฤชวรรณ อัมพรมหา และธนวรรณ วรสิงห์, 2566) เพราะฉะนั้นการที่รัฐสร้างนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นที่ดีและตอบโจทย์ต่อสถานการณ์ความต้องการของประชาชน และแก้ปัญหาได้ตรงจุดนั้นจะช่วยส่งเสริมการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางในพื้นที่ในสังคมและลดความยากจน เพิ่มรายได้ต่อหัวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ศุภชัย ยาวะประภาษ และปิยากร หวังมหารพร, 2564)

จากการศึกษาข้างต้นผู้เขียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่าผลกระทบของการบริหารเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ทั้งในเรื่องการจัดเก็บภาษี การหารายได้ในรูปแบบการท่องเที่ยว หรือการได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางซึ่งเป็นผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือผลกระทบทางบวก ช่วยให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสภาพคล่องในการบริหารงานและการบริการสาธารณะ ส่วนผลกระทบทางลบ เช่น ความเชื่อใจของประชาชนในการใช้จ่ายความโปร่งใส การขาดการตรวจสอบดูแลความถูกต้อง การขาดบุคลากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญในการจัดการเงินนอกงบประมาณ เป็นต้น

บทสรุป

ความท้าทายในการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเรื่องของการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพของการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงทางการบริหาร โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. ความโปร่งใสและการตรวจสอบ ความเสี่ยงในการบริหารเงินนอกงบประมาณ คือ การขาดความโปร่งใส อาจนำไปสู่การทุจริตหรือการใช้จ่ายที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื่องจากระบบบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณ (Non-Budgetary Management System: NBMS) กำกับดูแลเพียงในส่วนของทุนหมุนเวียนเท่านั้น ยังไม่สามารถครอบคลุมเงินนอกงบประมาณประเภท เช่น เงินนอกในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบันทึกข้อมูลด้วยระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น e-LAAS ดังนั้น ข้อมูลเงินนอกในปัจจุบันจึงมีเพียงทุนหมุนเวียนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมบัญชีกลางเท่านั้น นอกจากนี้ ระบบดังกล่าวยังไม่สามารถเชื่อมโยงกับระบบรายงานการเงินรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ (Consolidated Financial Statement Program : CFS) และระบบบริหารจัดการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (New GFMS Thai) (สำนักงบประมาณของรัฐบาล, 2566)

2. ปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารเงินนอกงบประมาณ อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการจัดการ ประกอบกับระบบต่าง ๆ เหล่านี้มีฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกันบางส่วน เช่น งบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐจัดสรรให้แก่ทุนหมุนเวียน ซึ่งยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูล และส่งต่อการ

ดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และอาจเป็นเหตุการดำเนินงานของทุนหมุนเวียนมีความซ้ำซ้อน นอกจากนี้ในการรายงานผลการดำเนินงานผ่านระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุนหมุนเวียน (Revolving fund Evaluation system: RFES) ยังขาดช่องทางการชี้แจงข้อผิดพลาดหรือเหตุของการดำเนินงานไม่ครบถ้วนหรือเหตุของความล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด (สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล, 2566)

3. ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้เงินนอกงบประมาณ อาจทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจและปัญหาความขัดแย้ง ดังที่ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2556) ระบุว่า งบประมาณแบบมีส่วนร่วมเป็นนวัตกรรมของกระบวนการงบประมาณที่สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมและช่วยสร้างเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารงานของรัฐ เพราะงบประมาณแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการงบประมาณ โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา การจัดลำดับความสำคัญ และการติดตามผลการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ หลักการที่สำคัญของงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ประชาธิปไตยแบบรากหญ้า ความโปร่งใส ความเท่าเทียมกัน การรวมกลุ่มทางสังคม และการสร้างเสริมพลังประชาชน

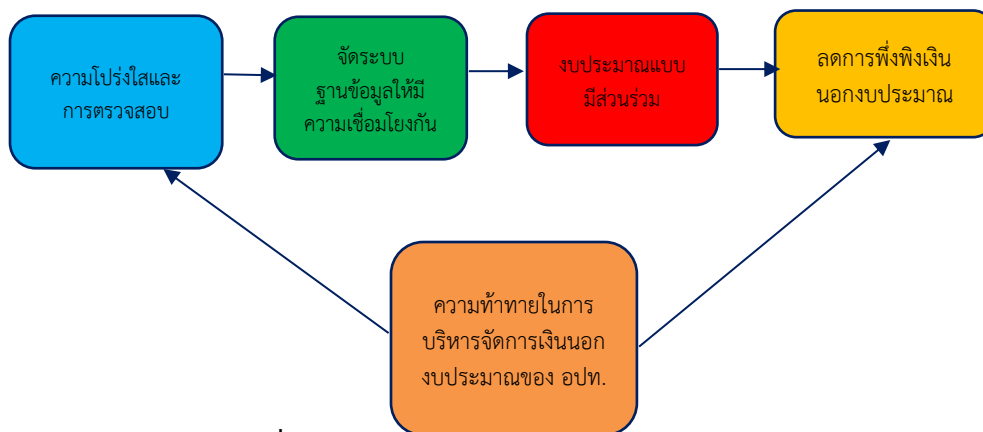
4. ปัญหาการพึ่งพิงเงินนอกงบประมาณ ในกรณีที่องค์กรบางแห่งพึ่งพารายได้จากเงินนอกงบประมาณมากเกินไปส่งผลให้การพัฒนาการบริหารจัดการงบประมาณปกติขาดประสิทธิภาพได้ ดังนั้นการบริหารงบประมาณควรเป็นไปตามกรอบวินัยทางการคลังด้านการจัดการเงินนอกงบประมาณและทุนหมุนเวียน โดยกำหนดกฎเกณฑ์ในการรักษาวินัยทางการคลังในการจัดการเงินนอกงบประมาณและทุนหมุนเวียน ได้แก่ การกำหนดหลักการในการมีเงินนอกงบประมาณ การกำหนดให้ฝากเงินนอกงบประมาณไว้กับกระทรวงการคลัง การกำหนดให้คืนเงินนอกงบประมาณ และการกำหนดหลักการในการตั้งทุนหมุนเวียน (เชมภัทร ทฤษฎิกุล, 2566)

จากการวิเคราะห์ข้างต้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะทางนโยบาย คือ การปรับปรุงระเบียบข้อบังคับโดยการสร้างมาตรฐานใหม่ในการจัดการเงินนอกงบประมาณเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ในส่วนของข้อเสนอแนะทางปฏิบัติ คือ ควรเพิ่มความโปร่งใส โดยการเปิดเผยข้อมูลการรับ-จ่ายเงินให้ประชาชนทราบอย่างสม่ำเสมอ มุ่งเน้นการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เช่น การจัดอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณ ควรมีการระบุชื่อกฎหมายเพิ่มเติมหรือเพิ่มมาตราที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การบริหารเงินนอกงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพิจารณาการใช้จ่ายเงินรายได้ของหน่วยงานของรัฐที่ไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน ต้องอยู่ภายใต้กรอบวินัยการเงินการคลังด้วยซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นเงินงบประมาณหรือเงินนอกงบประมาณซึ่งเป็นเงินรายได้ที่ไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินต่างต้องใช้จ่ายภายใต้กรอบวินัยการเงินการคลังด้วยเช่นกัน เพราะเงินเหล่านี้ถือเป็นเงินแผ่นดิน จึงต้องใช้จ่ายให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เช่นเดียวกัน จะใช้ตามอำเภอใจไม่ได้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและภารกิจในการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณ ซึ่งต้องมีการบริหารการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ โดยต้องใช้ตามวัตถุประสงค์ มีการเปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายต่อสาธารณะตามกฎหมาย และได้รับการตรวจสอบจากหน่วยตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการใช้จ่าย โดยต้องมีการบันทึกรายงานการใช้จ่ายที่ชัดเจนและโปร่งใส ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กรอบวินัยการเงินการคลัง มีการจัดระบบฐานข้อมูลให้มีความเชื่อมโยงกัน มุ่งเน้นการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม และลดการพึ่งพิงเงินนอกงบประมาณ สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความท้าทายในการบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- เขมภัทร ทฤษฎีคุณ. (2566). สภาพบังคับของกฎหมายวินัยทางการคลังของประเทศไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์*. 16 (2), 121-147.
- เจตน์ ดิษฐอดม. (2561). การใช้จ่ายภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของประชาชน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 11(1), 189-214.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และดารุณี พุ่มแก้ว. (2560). เงินอุดหนุนเฉพาะกิจและความเหลื่อมล้ำการคลังท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 15(1), 118-138.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2556). งบประมาณแบบมีส่วนร่วม: บทเรียนจากต่างประเทศและความท้าทายสำหรับประเทศไทย. *วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*. 20(1), 9-39.
- ธร ปีติค. (2564). *ความเหลื่อมล้ำไทย: บทวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจและอุดมการณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- นันทกร เกรียงศิริ. (2562). วิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารเงินนอกงบประมาณของประเทศไทย. *Graduate Law Journal*. 12(1), 64-76.
- นิภาพรณ เจนสันติกุล. (2567). ภาพลักษณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ: บทวิเคราะห์จากเอกสารทางวิชาการสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำไปปฏิบัติ. *รัฐสภาสาร*. 72(4), 121-137.
- มีชัย ออสุวรรณ และคณะ. (2564). การจัดสรรงบประมาณลงพื้นที่จังหวัดและความเหลื่อมล้ำด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 19(3), 5-28.
- รักพงษ์ แสนศรี, ธฤชวรรณ อัมพรมหา และธนวรรณ วรสิงห์. (2566). วิเคราะห์นโยบายท่องเที่ยวของรัฐบาลเพื่อกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้การท่องเที่ยวสู่จังหวัดที่ไม่ใช่เมืองหลวงผ่านโครงการระเบียงเศรษฐกิจของประเทศไทย. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*. 35(1), 87-106.
- วณิช บัณฑิตาโสภณ. (2566). *การคลังไทยในเงามืด – สำนวนภูมิทัศน์ของเงินนอกงบประมาณ*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.the101.world/extrabudgetary-funds-in-shadow/>
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2565). นวัตกรรมการพัฒนารายได้ท้องถิ่น: การพัฒนาตัวแบบและบทเรียนสำคัญจากการวิจัยเชิงทดลอง. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 35(1), 87-136.
- วุฒิสาร ตันไชย. (ม.ป.ป.). *การกระจายภารกิจหน้าที่ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคใหม่*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567, จาก <http://www.local.moi.go.th/webst/botfam1.htm>
- ศุภชัย ยาวะประภาษ และปิยากร หวังมหาพร. (2564) *นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- สุพัฒน์จิตร ลาตบัวขาว. (2563). การคลังท้องถิ่น: สภาพปัญหา และแนวทางแก้ไข. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*. 11(1), 189-214.
- สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล. (2566). *เงินนอกงบประมาณ: สถานะทางการของเงินทุนหมุนเวียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อัชกรณ วังศ์ปรีดี และธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชา. (2558). การกระจายอำนาจกับความเหลื่อมล้ำของการคลังท้องถิ่น: บทวิเคราะห์เงินอุดหนุนทั่วไป กรณีเปรียบเทียบระหว่างประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 13(2), 89-112.
- อัยรวี วีระพันธ์พงศ์. (2566). การสำรวจประเด็นการคลังในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *วารสารมณีเชษฐาราม วัชรอมมณี*. 6(2), 1-17.